

ปัญหากฎหมายความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์¹

ชัยวัฒน์ ชื่นวนิช²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพ ความเป็นมาและความสำคัญของเด็กและผู้เยาว์ แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองและอำนาจปกครองเด็กและผู้เยาว์ แนวความคิดทางกฎหมายของความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยและความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ตามกฎหมายต่างประเทศ เช่น ความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ตามกฎหมายประเทศอังกฤษ ความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ตามกฎหมายประเทศฝรั่งเศสและความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ตามกฎหมายประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ของประเทศไทยได้บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะที่ 11 เป็นความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพมาตรา 317 มาตรา 318 และมาตรา 319 โดยสาระสำคัญของการกระทำ ความผิด คือ การพราก คำว่า “พราก” หมายความว่า การเอาไปหรือพาไปหรือการแยกเด็กออกจากความชอบธรรมของผู้อื่นที่ปกครองดูแลเด็กนั้นซึ่งการพรากนั้นไม่จำกัดวิธีในการพราก ในการทำความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์นั้นยังมียกประกอบความผิดอีกหลายประการ กล่าวคือ ผู้ถูกทำความผิดฐานพรากนี้จะต้องเป็นเด็กหรือผู้เยาว์ ซึ่งคำว่า “เด็ก” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 , มาตรา 74 หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุไม่เกินสิบห้าปี และในส่วนคำว่า “ผู้เยาว์” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 318 , มาตรา 319 หมายความว่า บุคคลผู้มีอายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปี ในบทบัญญัติมาตรา 317 การพรากนั้นต้องกระทำไปโดยปราศจากเหตุอันสมควร บทบัญญัติมาตรา 318 เป็นกรณีการพรากไปโดยที่ผู้เยาว์ไม่เต็มใจไปด้วยและในบทบัญญัติมาตรา 319 เป็นกรณีการพรากผู้เยาว์ไปเพื่อการหากำไรหรือเพื่อการอนาจารโดยผู้เยาว์นั้นเต็มใจไปด้วย ซึ่งความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์นี้ โดยวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย มุ่งที่จะให้ความคุ้มครองอำนาจปกครองของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลของเด็กและผู้เยาว์ ซึ่งการทำความผิดฐานพรากเป็นการกระทำที่กระทบต่ออำนาจปกครองไม่ว่าจะเป็นของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล กล่าวคือ ความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์นั้นมีเจตนารมณ์เพื่อให้

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี และรองศาสตราจารย์ ดร.รติชัย รถทอง

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ความคุ้มครองอำนาจปกครองของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติให้บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะจะต้องอยู่ในอำนาจปกครองของบิดามารดา ซึ่งจะเห็นได้ว่า บิดามารดานั้นมีหน้าที่ในการให้การเลี้ยงดู อบรม สั่งสอนบุตรที่อยู่ในอำนาจปกครองของตน และในกรณีที่เด็กหรือผู้เยาว์นั้นไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครอง กล่าวคือ ไม่มีบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลอันเนื่องมาจากการเด็กหรือผู้เยาว์รื้อถอน เด็กหรือผู้เยาว์ที่ถูกทอดทิ้ง เด็กหรือผู้เยาว์ที่ถูกไล่ออกจากบ้าน เมื่อมีการกระทำอันเป็นการพราดเกิดขึ้นการกระทำดังกล่าวก็ย่อมไม่มีความผิด เนื่องจากการขาดองค์ประกอบความผิดฐานพราดเด็กและพราดผู้เยาว์ อันเป็นเหตุให้เด็กและผู้เยาว์ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

จากการศึกษาทำให้ทราบกฎหมายความผิดฐานพราดเด็กและพราดผู้เยาว์ ตามประมวลกฎหมายอาญา ยังมีข้อบกพร่องและยังเป็นปัญหาอยู่หลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ปัญหาประการแรก คือ ปัญหาการตีความและลักษณะของการทำความผิดฐานพราดเด็กและพราดผู้เยาว์ตามกฎหมายไทย ซึ่งจะพบได้ว่าการทำความผิดฐานพราดเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และมีคำพิพากษาที่วินิจฉัยเกี่ยวกับการทำความผิดฐานพราดเด็กและพราดผู้เยาว์อยู่เป็นจำนวนมาก แต่จะเห็นได้ว่าคำพิพากษาของศาลนั้นได้มีการวินิจฉัยและการตีความกฎหมายที่มีความแตกต่างกัน อาทิเช่น การตีความคำว่า พราด ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 317 มาตรา 318 และมาตรา 319 ซึ่งทำให้เกิดความไม่ชัดเจน ไม่แน่นอน ทำให้เกิดความสับสนของผู้ใช้กฎหมาย ผู้บังคับใช้กฎหมายและรวมถึงประชาชนผู้ที่มีความสนใจด้านกฎหมาย ซึ่งในกฎหมายอาญานั้นการบัญญัติกฎหมาย จะต้องมีความชัดเจน มีความแน่นอนอันจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นความผิดตามกฎหมายและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานของกฎหมายต่อไป

ปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาการทำความผิดฐานพราดเด็กและพราดผู้เยาว์ กรณีเด็กหรือผู้เยาว์ไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครอง เป็นกรณีที่เด็กหรือผู้เยาว์นั้นไม่มีอยู่ในอำนาจปกครองของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เช่น เด็กเร่ร่อนที่ไม่มีบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เด็กหรือผู้เยาว์ที่หนีออกจากบ้านหรือที่ถูกทอดทิ้ง เด็กหรือผู้เยาว์ที่ถูกไล่ออกจากบ้านโดยไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครอง ซึ่งเมื่อไม่อยู่ในอำนาจปกครองแล้วส่งผลให้การทำความผิดที่เป็นการพราดเด็กหรือผู้เยาว์ไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ให้การกระทำนั้นไม่มีความผิดตามบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 318 หรือมาตรา 319 ซึ่งข้อสำคัญที่จะมีความผิดฐานพราดเด็กหรือพราดผู้เยาว์ได้นั้น ผู้เยาว์จะต้องอยู่ในความปกครองของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลในขณะที่มีการพราด จะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อตัวเด็กหรือผู้เยาว์ซึ่งเป็นผู้ถูกระทำ หรือเรียกได้ว่าเป็น “ผู้เสียหาย” ทำให้เด็กหรือผู้เยาว์นั้นได้รับผลกระทบไม่ว่าจะทั้งทางกาย ทางสุขภาพ ทางจิตใจหรือทางสังคม และยังก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่ตามมาไม่ว่าจะเป็นการขาดโอกาสในการได้รับการศึกษาเล่าเรียน สิทธิที่จะได้รับการเลี้ยงดู การดูแลจากบิดามารดา ผู้ปกครองหรือ

ผู้ดูแล จึงเป็นเรื่องที่ชี้ให้เห็นว่ายังเป็นปัญหาอยู่ในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากกฎหมายไม่สามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

ปัญหาประการที่สาม คือ ปัญหาการกระทำความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ โดยผู้ใช้อำนาจปกครอง เป็นการกระทำความผิดโดยผู้ที่มีอำนาจปกครองซึ่งในที่นี้ คือ บิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดฐานพรากเด็กหรือพรากผู้เยาว์เสียเอง อาจกระทำไปเพื่อประโยชน์ของคนหรือผู้อื่น หรือการที่บิดามารดาบังคับให้เด็กหรือผู้เยาว์นั้นไปขายบริการทางเพศ ในกรณีที่ผู้ใช้อำนาจปกครองมีมากกว่าหนึ่งคน โดยผู้ใช้อำนาจปกครองคนหนึ่งพรากเด็กหรือผู้เยาว์ไปโดยผู้ใช้อำนาจปกครองคนอื่น ๆ ไม่ยินยอมด้วย ซึ่งจะเห็นว่าในปัจจุบันนั้นในประเทศไทยนับว่ายังเป็นปัญหาและยังทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ เห็นได้จากกรณีที่มีเด็กหรือผู้เยาว์นั้นขายบริการทางเพศเป็นจำนวนมาก เนื่องจากถูกบังคับจากผู้ใช้อำนาจปกครอง ทำให้ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หรือในกรณีที่บิดาหรือมารดาพรากเด็กหรือผู้เยาว์ไปจากอีกฝ่ายหนึ่ง โดยไม่ได้รับความยินยอมจากฝ่ายนั้น ๆ ปัญหาในกรณีดังกล่าวนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับเด็กหรือผู้เยาว์ในสังคมไทย

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหากฎหมายความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาการตีความและลักษณะของกระทำความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ตามกฎหมายไทย ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแนะคือ

เห็นควรเพิ่มบทนิยาม คำว่า “พราก” ในมาตรา 1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้เกิดความชัดเจน แน่นนอน โดยมีการอธิบาย หรือการยกตัวอย่างลักษณะของการกระทำในมาตราดังกล่าวด้วยเพื่อให้เป็นตัวอย่าง ดังเช่นที่บัญญัติลักษณะของการ “กระทำชำเรา”

มาตรา 1 ในประมวลกฎหมายอาญานี้

(19) “พราก” หมายความว่า เอาไปหรือพาไปหรือแยกเด็กออกจากความชอบธรรมของผู้อื่นที่ปกครองดูแลเด็กนั้น

2. ปัญหาการกระทำความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ กรณีเด็กหรือผู้เยาว์ไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครอง

เห็นว่าตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รัฐมีภาระและหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือ ให้ความคุ้มครองแก่เด็กและผู้เยาว์ที่ไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครอง กล่าวคือ ไม่มีบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล มิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม โดยรัฐจะต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองดูแลเด็กและผู้เยาว์ รวมไปถึงการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแนะว่า รัฐควรบัญญัติกฎหมาย

โดยการจัดตั้งองค์การมหาชนขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองแก่เด็กและผู้เยาว์ซึ่งไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครอง โดยให้มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้้องค์การมหาชนเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายและมีอำนาจฟ้องคดีแทนเด็กหรือผู้เยาว์ซึ่งไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครอง โดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542

เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ ในบทบัญญัติมาตรา 317 ถึง มาตรา 319 โดยเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

บทบัญญัติมาตรา 317

จากเดิม

มาตรา 317 บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยปราศจากเหตุอันสมควร พรากเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท”

แก้ไขเพิ่มเติมเป็น

มาตรา 317 บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยปราศจากเหตุอันสมควร พรากเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล และหมายความร่วมมือถึงผู้ดูแลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท”

บทบัญญัติมาตรา 318

จากเดิม

มาตรา 318 บัญญัติว่า “ผู้ใดพรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล โดยผู้เยาว์นั้นไม่เต็มใจไปด้วย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท”

แก้ไขเพิ่มเติมเป็น

มาตรา 318 บัญญัติว่า “ผู้ใดพรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล และหมายความร่วมมือถึงผู้ดูแลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยผู้เยาว์นั้นไม่เต็มใจไปด้วย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท”

บทบัญญัติมาตรา 319

จากเดิม

มาตรา 319 บัญญัติว่า “ผู้ใดพรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล เพื่อหากำไรหรือเพื่อการอนาจาร โดยผู้เยาว์นั้นเต็มใจด้วย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท”

แก้ไขเพิ่มเติมเป็น

มาตรา 319 บัญญัติว่า “ผู้ใดพรางผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล และหมายความรวมถึงผู้ดูแลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อหาทำไรหรือเพื่อการอนาจาร โดยผู้เยาว์นั้นเต็มใจด้วย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท”

3. ปัญหาการกระทำความผิดฐานพรางเด็กและพรางผู้เยาว์ โดยผู้ใช้อำนาจปกครอง

ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแนะว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในความผิดฐานพรางเด็กและพรางผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้ความคุ้มครองเด็กและผู้เยาว์จากการกระทำความผิดฐานพราง โดยผู้ใช้อำนาจปกครอง โดยเทียบเคียงจากพระราชบัญญัติ Child Abduction Act 1984 มาตรา 1 ของประเทศอังกฤษ โดยเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

เห็นควรเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 319/1

“มาตรา 319/1 บัญญัติว่า การกระทำความผิดตามมาตรา 317 ถึง มาตรา 319 หากเป็นการกระทำโดยผู้ใช้อำนาจปกครอง กระทำแก่เด็กหรือผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความดูแลปกครองของตน ต้องระวางโทษ...”

เอกสารอ้างอิง

คณิต ฌ นคร. กฎหมายอาญาภาคความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.

หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิดมาตรา 288 – มาตรา 366/4.

พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2561.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 2-3. พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.